

ствено са коментарима“, појавио се — из групе привредних и финансијских прописа — недавно донети Закон о порезу на наслеђа и порезу на поклоне („Сл. Лист ФНРЈ“ бр. 19 од 4 маја 1955). Објашњења уз закон дао је један искусан практичар, давнашњи коментатор наших пореских закона, Мих. Шћекић. Познавајући већ по својој положају ову материју у танчине, он је непосредно и позудано могао да објасни нека мање прецизирана места новог система опорезивања наслеђа и поклона, за који и сам тврди да је „доста компликован и сложен за практичну примену“. Мада у закону нису регулисана питања формалне природе, које треба ускоро да разради једна уредба Савезног извршног већа, несумњиво је да већ сад стојимо пред једном законском конструкцијом која је из основа изменила наш начин опорезивања наслеђа и поклона. Карактеристике новог система коментатор је изнео у свом предговору, кратком али довољном да укаже на крупне разлике којима се истиче нови метод опорезивања у поређењу са оним по уредби од 1947. Спроведена измена је природна последица радикалних промена које су настале у нашим друштвеним односима током последње декаде. После спроведеног ограничења земљишног поседа земљорадника и укључења већих зграда у станбене заједнице, престала је потреба за порезом на наслеђе и поклоне као инструментом економске политике за ликвидацију приватне својине над производним средствима и имовином у рукама појединаца. Економско-друштвена улога уступила је место фискалној улози његовој. Што, разуме се, не значи да смо се вратили на основе грађанског стила опорезивања. У десетак тачака М. Ш. је резимирао принципе на којима базира нови порез, по којима он на међународном плану претставља несумњиво једну од најоригиналнијих реформи („На наслеђа и поклоне по правилу се не плаћају порези“ — објашњење уз чл. 1 закона). У ограниченом броју случајева у којима се ипак јавља пореска обавеза, коментатор је нарочито пажљиво обрадио. и јасним примерима илустровао, оне ситуације које би, без потребног тумачења, остале замагљене; на пример у чл. 6 закона; ако је наследник пре пријема наслеђа или поклона имао зграду; у чл. 12: ако се наследник одрекао наслеђа у корист трећег лица; у чл. 15 где је реч о разлици између пореске обавезе и обавезе плаћања; итд. Објашњења уз одредбе о обавези наследника који су страни држављани могу бити врло корисна за студије међународноприватног и међународнопореског права (двоструко опорезивање). Појединим члановима Закона додат је упут на одговарајуће прописе новог Закона о наслеђивању, чиме је материјалноправна садржина старог Закона добила у прецизности, док је прегледност његова увећана једним регистром на крају књижице.

Ј. Ловчевић

Nasuhi Bursal: DIE EINKOMMENSTEUREFORM IN DER TURKEI.
(Zürcher Dissertation). Winterthur, P. G. Keller, 1953, XIV, 216 S.

Са фискалним је системом као и са сваким другим редом ствари у друштву: порези једног типа и технике, под утицајем измењених историских услова, уступају место порезима са другим својствима и ефектима. У поратном периоду на разним странама спроведене су, или су у току, значајне реформе на том пољу. Пада у очи да оне нису имале фискално обележје (што је био случај код старијих реформи), него да су служиле политичким, економским и, нарочито, социјалним циљевима. То несумњиво показују измене у порезима Француске (1948) и Немачке (1954). Додати томе:

да се последње реформе односе у првом реду на сектор непосредних пореза, док је група посредних остајала у главном поштеђена. Нимало нелогично, уосталом: у жилу куцавицу се не дира. Све то сада видимо да се поновило код турске пореске реформе спроведене у 1949, коју је у својој докторској дисертацији, брањеној у Цириху, изложио турски држављанин Насухи Бурсал.

Ова реформа потврдила је принцип да земље које се брже индустријализују (Енглеска, Немачка) брже добијају и порез на доходак, док га оне које су остале дуже аграрне, доцније уводе (Француска, Италија). Турска је свакако међу последњим европским (евразиским) државама која је модернизовала свој порески систем, на тај начин што је напустила објектне порезе, порезе који одговарају заосталој економици, и прешла на савршенију форму претстављену субјектним порезом на доходак, знаком напретка у привреди и социјалној структури земље. После једног „антисоцијалног“ пореског поретка, заснованог на фискализму, индицијама и пропорцији (који је опширно изложен у првим главама студије), Турска је себи реформом обезбедила систем који за функцију има не увећане приходе него реалнију, правичнију расподелу пореског терета. На пример, по новом порезу на доходак радници плаћају за половину мање, но што су плаћали до реформе; земљорадници који су под режимом пореза на приходе били благо опорезани (5—11%), после 1949 уопште су престали бити обвезници непосредних пореза (разлози: оскудност извора прихода, нерентабилност наплате, тешкоће контроле). Пошав од пореске равнотежности као водећег принципа порезовања (ранији систем, помиње аутор, скоро није ни познавао пореска начела), реформа је посебно обратила пажњу пореским институтима: порезовању по домаћинству (први пут у Турској), неопорезованом минимуму, наплати „на извору“, и др. Осим тога упрошћена је тарифа, ублажена прогресија (постајала је и раније) и уведен принцип дискриминације: разликовање да ли је доходак пореклом од рада или од капитала, и да ли га ужива самац или лице оптерећено породицом. На истој линији лежи и увођење једног новог пореза у Турској, *друштвеног пореза*, чија је улога допунског карактера: да јаче оптерети приходе капиталистичких предузећа (акционарских друштава оштрије но осталих). Увођење овог пореза, поред низа других симптома, најбољи је знак да је нова турска доходарина, глобално посматрана, копија (прилагођена националним условима) немачког метода порезовања дохотка: синтетичког пореза на доходак (сви приходи обвезникови чине једну масу, а ова уз примену разних субјективних момената основу пореза). Ова аналогија постаје још израженија када се дода да је реформа, као саставни део новог пореског система, предвидела посебну систематизацију прописа о формалноправној техничкој страни заједничкој свим порезима, по узору на Немачку (Abgabenordnung).

Узет за себе нимало почетнички рад, Бурсалова монографија о великој пореској реформи у Турској, са својом претежно историско-дескриптивном садржином али и теоретско-критичком обрадом конкретних пореских проблема у данашњој Турској, двоструко је интересантна. Не само по томе што претставља солидан и непристрасно писан прилог изучавању најновијих перипетија финансиског система Турске, већ и по томе што нам пружа прилику да, са симпатијама, можемо пратити како, у овој ери опште демократизације друштва и установа, добијају у значају принципи финансиске политике, која знатно доприноси уздицању на виши ниво економских и социјалних основа једног, нама блиског, народа.